

ANNAM LỊCH SỰ

HÃY NÊN

HÚT THUỐC LÀ JOB

VIỆC TRONG NƯỚC

TRUNG-KỲ VINH ĐỒI CHỖ

Hiệu chụp ảnh Trần-đình-Quán ở Vinh, khi trước ngang nhà Banque Páp - Hoa ngân-bank. Đón ngày mồng một tháng mười ta tức ngày 1er Novembre 1929 thì dọn lại chỗ khác, cách chỗ cũ độ 200 thước, cũng con đường la gare. (Avenue Maréchal Foch Vinh gần nhà in Châu-Tĩnh công-ty).

NGHỆ-AN

(NAM-DÂN)

Ước hiệp dân nghèo quá rồi! Nguyên chúng tôi dân làng Phố-dông, huyện Nam-dân, tỉnh Nghệ-an, có một thửa đất công thổ, ước hơn 100 mẫu. Bấy giờ bị nước lụt lỡ gần hết 50 mẫu, hiện còn hơn 50 mẫu. Dân chúng tôi đinh số thì nhiều ruộng nương thì không có, quanh năm chỉ nhờ nơi miếng đất ấy mà sống và chịu sưu nộp thuế cho Nhà nước.

Cách vài năm nay trong làng chúng tôi có một bọn hào cường, mưu đồ với nhau làm to thuận nhượng, để cướp đất công thổ của dân, về làm đất tư. Dân chúng tôi không thuận. Bọn ấy đã phá vỡ kiện dân chúng tôi tại tỉnh. Dân chúng tôi để trình bộ sự tư tập, tuyền thị để công. Quan tỉnh bắt dân chúng tôi chuộc số tiền trong giấy thuận nhượng ấy, để lấy sự loan bình giết mọi kiện cáo. Việc đã tư vào Bộ-Hộ và Tòa Khâm sự rồi. Nay không biết bọn hào cường đó vận-dòng thế nào, mà ngày 12 octobre 1929 có trật lộn đôi mấy người đứng đơn kiện của dân ra nghe quan huyện thị và làm giấy thuận nhượng cho chúng họ ăn riêng 14 mẫu 2 sào. Dân chúng tôi không biết vì lẽ gì mà đất công lại cho làm đất tư như vậy?

Đồng dân ký

QUẢNG-BÌNH

(LÊ-THUY)

Cop bắt người cạy thẩn đi tìm! Hôm 26 Septembre, tại làng Mỹ-lộc thuộc huyện Lệ-thủy, có một người dân (không rõ tên) vì đi tìm củ nâu trong rừng già, rồi bị cop ăn. Những người cùng đi về báo với làng... Làng đến trình huyện. Huyện sức lý hào nhóm dân cho được bảy tám mươi và chính bị rủa mả, chiến trống để đi tìm thấy người bắt hươu ấy. Làng được lệnh quan về nhóm dân, sắp đặt xong, rồi thiêu hương ăn sai đồng mọi thẩn lên để nhờ thẩn mách báo và làm thầy hương đạo. Đêm 27, thẩn hương xác đồng đi trước, chức việc làng cùng dân đi theo sau, đi vào chân núi về phần đất khẩn của kỳ giã. Đàng lẽ phải nói trước với kỳ giã, song bọn làng ấy có thẩn dấu đạo đi, tưởng như thế ai cũng phải nể, không nói năng gì cả. Khi đó đã 3 giờ khuya, kỳ giã đã ngủ rồi. Thẩn hương nghe tiếng thẩn ở ngáy, tiếng chiến, tiếng trống tiếng thanh la, lại thêm tiếng người nói: «Nào nên kỳ giã nói tại!» Kỳ giã giật mở cửa ra xem thì thấy biết ngay rằng đó là bọn đi tìm thẩn người bị bỏ họan. Lại thấy đồng bóng sinh ghê, nên kỳ giã nói to lên rằng: «Hỡi số tại làm gì? Đêm khuya, đến đây làm gì mà đông vậy? Muốn đánh cướp chúng?» Thẩn liền quát to lên: «Cả gan nhé! Cả gan nhé!» Còn bọn làng thì đứng ngoài nói: «Làng chúng tôi có một người dân rồi bị cop ăn, nên xin phép quan trên đưa dân đi tìm... kêu số tại đó là ngài (thẩn) chứ không phải chúng tôi.» Kỳ giã thét luôn rằng: «Đến đây phải dẹp thẩn đi.» Thẩn đáp lại: «Chà! chà! Đây cũng về địa phận là chứ?» Kỳ giã nói luôn mấy câu, thẩn bèn nói hơi lặng lẽ.

Sau bọn làng vào xin lỗi, kỳ giã c o nôi đến dưới, khởi hiệu lên: đưa nhau đi. Cop bắt người, cạy thẩn đi tìm mà lại ăn như thế, nghĩ có buồn cười không? Những người hay mê tin nên xem chuyện này làm gương!

Chủ nhà điện Phú-hoa

TOURANE

Máy quấy! máy quấy!

Gần đây bọn Khách trú quấy số đã vào Tourane. Họ thuê một cái phố gần chợ để bày bán quấy số. Ngày đêm khách chơi về ra tập nập. Khách-trú sang xứ mình, chuyên nghề buôn bán, rất là phát đạt, mà cũng có đôi ba anh không nghiệp tâm ăn, chỉ bày ra máy quấy để lường gạt người mình. Hết tình này rồi đến tình nọ, lấy tiền người mình thật không phải là ít. Nghĩ lại cũng đáng ghê cho họ thiệt! họ biết đến tám can người mình hay ham của bông, nên bày ra lối máy quấy này. Còn người mình khách trú vô nghiệp đó. Ngồi có ngân không!

P. A.

QUẢNG-NAM

Bị vu!

Dân báo mới tiếp được bức thư xin lực đang như sau này: Thưa quý báo, Tôi tên là Phạm-đức-Thành, dân làng Phước-ninh, huyện Quỳnh-lương, ở ngụ làng Cẩm-vy, huyện Quỳnh-phước, xin quý báo làm ơn đăng cho một bài sau này.

Ngày 19 tháng 7 (tức 8-29) có phái làm tiếp đồng cũng quan huyện Tiên-phước và tổng lý đến xét nhà tôi, rồi bắt tôi giải tỉnh giam. Đến 19 tháng 8 là (21-9-29) tôi mới được thả. Thế là một tháng tôi phải nằm trong lao tù, chung với bọn sát nhơn, trộm cướp, thật là đủ đủ cay đắng. Tôi bị giam một cái không hiểu vì lẽ gì đến khi được thả ra rồi mới biết rằng vì một tờ mật bầm của quan huyện chánh quán của tôi (Quê sơn) là Tr. D. T. Tờ mật bầm ấy nói tên tôi là Phạm Thanh mà mọ xưng là Phạm-đức-Thành để x n cần cước, tôi có can ăn phiến bầm và quen với Nguyễn-Hoà, (O) v. v. Tờ bầm quan huyện như thế song may mà quan Tỉnh xét không có gì dịch thế nên thả tôi về. May quá! không thì

một tháng đã khổ gì!

Nay xin kể mấy khoản mô hồ trong tờ mật bầm ấy: Đơn làng Phước-Ninh cái tên tôi (Phạm-Luộc cái Phạm-đức-Thành) tự tay quan phê: giấy trắng mực đen rành rành còn đó, sao lại gọi rằng mọ? Nói tôi trước có can ăn thì bầm thảo ăn đó ở đâu? Còn quen biết với Nguyễn-Hoà thì phạm tội gì? Người Âu người Á xa nhau mấy muốn giết biển mà còn quen biết nhau huống gì tôi với Nguyễn-Hoà là người đồng xứ đồng hương? Nói tóm lại rằng những khoản trong tờ mật bầm của quan huyện Tr. D. T. nói trên đều bịa đặt ra mà buộc một người bình dân vào lưới tội.

Trong bộ luật nước Nam ta có điều «Vu cáo». Điều ấy thế nào, chắc nhà quan công dư biết, tôi không cần dẫn. Tôi chỉ phân nân rằng vì lời thêu dệt của quan huyện mà nay tôi tuy được tha cũng mang cái tiếng này nọ, có ngăn trở trong sự làm ăn của tôi. Nhà ng ềo, học ít, chỉ như buồn mang bán xách lán kể sinh nhai, nay lời vu của quan huyện làm cụt nghề, nghĩ có ai khổ không?

Phạm-đức-Thành

Thi Ông Nguyễn - Hoà là người làng Phước-Ninh, tổng Xuân-phu, huyện Quỳnh-lương, có tính ngay thẳng, nam trước có tư cách kiến một ông huyện quyền vì những vụ những tệ, nên gần đây cũng vì một lời vu cáo mà bị bắt giam mới được thả.

QUẢNG-NGAI

(MỘ ĐỨC ĐỨC PHỒ)

Xét nhà và bắt người!

Ngày 9 Octobre 1929, lúc 7 giờ tối, phái tỉnh, quan huyện và lính tập đi xét nhà ông Tr. D. D. ở làng Vạn-Thắng thuộc huyện Mộ-đức, rồi bắt ông giải về tỉnh.

Ngày 14 Octobre 1929, lúc 10 giờ trưa, có quan huyện đến bắt ông Nguyễn - ho - Diên ở làng Gia-nợc thuộc huyện Đức-Pủi.

Cũng trong ngày ấy phái tỉnh, một viên Đồi và hai viên cầu-quân đến tiếp ông Nguyễn-Tuyên ở Trà - Cầu, làng Đồng-Ngân thuộc huyện Mộ-đức bắt ông ấy.

Hện ba ông ấy đều bị giam tại lao Quảng-Ngãi.

Người biết chuyện

BẮC - KỲ

HÀ - NỘI

Cái án mạng tại vườn bách-thú! Rạng ngày mồng 7 octobre vừa rồi, người ta trông thấy một cái thây chết, người mặc Âu - trang, để ngồi trên một cái ghế gần chỗ nhà công viên trong vườn bách-thú. K ám ra thì người kia bị giết, một lưỡi dao phay còn đương găm trước ngực, chỉ còn trông thấy cái cánh tay, và tại sau ói có một vết thương đang sùng sục. Xét ra thì người kia tên là Nguyễn-văn-Kinh, 23 tuổi, làm nghề trình diễn và Hôi-tống Địch hình đã dùng riêng về việc truy nã những đảng viên Việt-Nam Quốc-Dân-Đảng. Hai người tình-nghĩa là thủ-phạm

PHÒNG KHÁM BỆNH

Y-sỹ TRẦN-ĐÌNH-NAM

Rue Général Franchet d'Espérey

(Nhà ở trước mặt liệm Hồng - Hưng cũ)

TOURANE

Kể từ ngày 1er Novembre 1929

là Nguyễn-đức-Luân và Kỳ-Côn. Nguyễn-đức-Luân người làng Hoàng-mai, tỉnh Bắc-giang đã bị bắt rồi; còn Kỳ-côn thì hiện ở một thẩn còn đương truy nã.

Nghe đầu tên Kinh kia và hai người nọ trước đều là yếu - nhần trong V.N.Q.D.Đ. đã từng giúp việc tại Việt-Nam khách - sạn, nên tên Kinh mới hiểu rõ tình - đầu, và để bẻ p i an đáng. (Theo tin Argus)

NAM-KY

TRÀ-VINH

Kết quả vụ xe hơi đình công.

Từ ngày anh em chủ xe hơi khởi sự làm reo cho tới ngày 1er Octobre là 9 ngày, thì vẫn yên lặng như thường, quan chủ tỉnh không kêu gọi chỉ tới, anh em chủ xe hơi cũng để yên xe ở nhà mà nghỉ.

Qua ngày 2 Octobre có M. Ng - thành-Điền hội viên hội «Automobile club» xuống Travinh, để cùng quan chủ tỉnh điều đình việc ấy.

Mấy anh em chủ xe hơi khi gặp mặt quan chủ tỉnh, thì quan chủ tỉnh nói rằng: «Ông Cô cũng có phật và nhiều đều thái quá, quan lớn không hay biết chỉ biết, mà chủ xe không đến gặp mặt quan lớn, thì quan lớn biết chủ xe xin điều chỉ má cho (?)». Kể từ ngày nay tới sau, ông Cô có phật và thái quá thì đến ngay quan lớn, cho quan lớn biết. Những người xưa này bị phạt nặng nề đã đến vô số phạt rồi, thì bây giờ không lẽ không phạt, nên cũng làm giấy phạt, mà phạt 1-2 đồng cho không phải phạt 5-6 đồng như trước. Những xe nào thiếu thuế ba-tăng và thuế xe, thì kể từ ngày nay là 2 octobre cho đến 15 octobre đem tiền đóng thuế phải bắt và chi

LỜI CẢM TẠ

Chúng tôi xin cảm ơn lòng, xóm, tộc, các Hội, Phò, các ông, các bà đã có lòng tốt đến thăm giúp, đỡ, gọi thơ, điện chia buồn công điếu, đi đưa Phu-Quân, Thán-Phụ, Nhặt-Phụ, và Tò-Phụ chúng tôi là ông NGUYỄN-HỮU-ĐẮC ở thế tại làng Đồng-Phước (Phủ Bình) ngày 11 octobre 1929, tức là mồng chín tháng chạp ta, và đã an táng tại làng Đồng - bình ngày 22 octobre 1929 (hai mươi tháng chín năm kỷ-tỵ). Trong khi bối rối, nếu có điều gì sơ suất, xin các ngài thứ cho.

Vì lòng nhân: TRẦN-THỊ-ĐIÊN

Con trai và dâu:

NGUYỄN-XUÂN-THAI và vợ

NGUYỄN-XUÂN-TRINH

NGUYỄN-QUANG-THƯỜNG

Con gái:

Bà HỒ-XUÂN-TAM tức NGUYỄN-THỊ-QUÊ

Rở:

PHẠM-THU-Phi

HỒ-XUÂN-TAM

và cháu nội cháu ngoại đồng cảm tạ

Dầu này là thuốc đi đàng. Phòng khi gió táp mưa chan bắt thời.

MAO HIỆN NỮ HIỆP

(PHÚC - NHỊ - MA - TƯ TRINH - THẨM - AN)

Dịch - giá: 11-TÚC-TÚ 56 55

CHƯƠNG THỨ MƯỜI MỘT

Cái hăm bị mặt phát hiện ra

(Tiếp theo)

Nàng LÊ-CÁCH tho tay vào túi áo lấy cái thư ra, hai tay đưa cho bạn ta và nói: Thư này đưa đến lúc sáu giờ hai mươi phút cho người nhà Bưu điện đưa lại. Lúc này cha con tôi vẫn hết lòng thân ái, những thư tin riêng về cá nhân, không cần thiệp nhau. Hôm nay tôi tiếp được cái thư này, chỉ tin một mail rằng nàng nữ-hiệp đó, đã lượng giải đầu đuôi, không chút nghĩ ngờ gì nữa, tôi có ý mừng thầm, không đợi đến lúc cha tôi về, tôi liền liền mở ra xem trước. Để đầu tôi nói trong thư khác hẳn với cái kỳ vọng của tôi. Nàng ấy ở nơi nhà mà có gặp cha con tôi, chính tôi nay vẫn cũng không

rõ. Việc trước sự suất như thế, không phải nói nữa, xin hỏi tiền sinh, hiện nay dùng cách gì mà đối phó bây giờ, nhờ tiền sinh chỉ giáo cho.

Bạn ta gật đầu và nói: Xin nữ sĩ hãy ngồi yên, thong thả cho tôi xem xong cái thư rồi sẽ thưa cho nữ sĩ rõ.

Khi đó bạn ta cầm cái thư nàng nữ-hiệp đó, từ đầu chí cuối, xem qua một dạo; một mail thì đưa thư lại cho ta xem, một mail thì nói với LÊ-CÁCH nữ-nữ rằng:

Việc thất bại mới rồi, tuy là sự xảy ra ở ngoài, song kỳ thực thì trong ý tôi cũng đã liệu trước. Cái phương pháp bỏ cửu, đại khái tôi đã có định sẵn, chỉ có thủ tục tiến hành, chưa quyết định mà thôi. May đầu trời cũng chlu người, lại cho tôi được thấy phong thư này, thì cái tôi cần của tôi, quyết định được ngay. Tôi dám quyết chắc rằng nói trong bốn mươi tám giờ đồng hồ, thì toàn dân sẽ khám phá xong, không để cho nàng thoát đi ngả nào nữa. Cái thư này nữ-sĩ có giá lấy, chỉ đợi mấy-giờ đồng hồ, chừng hai giờ chiều ngày mai, sau khi là báo

buổi chiều, đình dang lối quảng-cáo rồi, thì trình thư này cho lớn ông xem, cũng không ngại gì, vì chủ kiến lớn ông đầu cho thế nào, cũng chẳng qua là ứng thuận theo lời người nữ-hiệp, đáng báo trả lại v. v., miễn là qua được ngày mai một ngày, thì cũng nói sự tình bạn ta, không quan hệ chút gì cả.

Nàng LÊ-CÁCH nói

Quả được như vậy tôi rất đến chiều mai, chừng ba giờ chiều, tôi sẽ trình cho cha tôi xem cũng không trễ gì.

Bà trước thấy hai bên nói chuyện đã s s chổ kết thúc, lại để cho lại bên mình tôi cũng xem cái thư của nàng nữ-hiệp đó. Nguyễn-trinh thư ấy có ba đại đoạn: Đoạn đầu nói sự thất bại của tôi, đoạn giữa nói sự thất bại của tôi, đoạn cuối nói sự thất bại của tôi. Bà trước thấy hai bên nói chuyện đã s s chổ kết thúc, lại để cho lại bên mình tôi cũng xem cái thư của nàng nữ-hiệp đó. Nguyễn-trinh thư ấy có ba đại đoạn: Đoạn đầu nói sự thất bại của tôi, đoạn giữa nói sự thất bại của tôi, đoạn cuối nói sự thất bại của tôi.

nơi Tổng bộ dinh nghiệp Trung-uơng Công viên mà chờ đợi đó thì có người sẽ mang cái cổ-quan đưa đến cho. Cuối cùng kết máy câu: Nam tước hãy quyết định phân minh, không nên để lệnh ai bị người ta lừa, định một mối hôn nhân rắc rối như thế, thành một cái luy tron cho đời người; phải làm sao cho kẻ si tâm kia dứt đoạn ý rằng, cũng đáng HẢI-ĐỨC, nổi tình ngày trước, quyết sạch cái sống gió trên biển tình đi đi, thì không những em cò-quan mà thôi, một cái kỳ toa nguyên để cái cò-quan đó lên trên, bằng cớ gì d d d, cần khám tình xảo nhất hạng, nay cũng hiện ở trong tay nàng, nàng cũng vui lòng đưa lại để thành một hôn ngọc Bích hoàn toàn. Ừng không thế nào, ban trong ba ngày xin cấp phúc cho biết.

Bà trước xem xong, có ý kinh hồn rúng mình than thở mà thôi. Tôi mới vừa ở trong phòng Đa-bửu bực ra thì cái kỳ toa mà đôi cò cò-quan lên trên vẫn còn nguyên (cái quan mới mà cái kỳ cò cò-quan này đã bay vào trong tay nàng nữ-hiệp ấy rồi, mà nàng lại có chủ quyền tự do đem mà cho người khác? Quan thật!

Bạn ta cười lại mà nói:

Bữa trước tôi thấy cái mô bia Duy-Tây-Liên-Hàn thì tôi đã thay ngài mà nghĩ đến sự nguy hiểm đó: Bao nhiêu những đồ quý báu mà ngài cất để cho là cần thân đó, không khác gì đem gởi vào rương nhà người ta. Trong thời kỳ thế kỷ mười tám, giáo dân La-Mã phần không lại Giáo hoàng, nhờ trời phò hộ, ở trong trần vậy đến mấy lớp, Giáo hoàng tự nhiên thoát ra ngoài trần thế, phải cho Duy-Tây-Liên-Hàn làm đại biểu cũng bọn Giáo dân mà cuộc đàm phán. Giáo dân thấy vậy, tin rằng Thượng-Đế phò trợ Giáo hoàng, đầu bị vậy ở một nơi hành cung nước khác mà trời cũng chẳng ngại đường xa, tôi đưa trưng vì mà cứu ra; xem thế thì rõ Giáo-hoàng là con yêu quý của trời. Bởi cớ đó nên lòng mê tin của dân càng tăng lên, không dám khám phá, tôi xin Ngoại-giao Đại-thần nước ta cùng sự thần các nước làm chứng, cùng Duy-Tây-Liên-Hàn ký tờ hiệp ước thành một cái lịch sử công danh lớn lao, là tước chức

còn nhớ câu chuyện đó. Nhưng thực ra thì tình tiết lúc đó, chẳng có trời nào, chẳng có Thượng-Đế nào, chỉ nhờ một cái đường hầm dưới đất thông tới nơi khác mà Giáo-hoàng thoát được đó thôi.

Bữa trước tôi ở trong ấy xem qua các ngó thông trong hầm kín đó, tôi đã thấy được một nam nhân. Cả ý theo phép truyền thanh trong hang trống mà xét nghiệm thì nghe ra cái đường lối trong hầm ấy, chính thẩu thẩu qua ngõ cò-mộ Ước-Hàn mà đi ra. Người nữ-hiệp ấy đã là con cháu về phái đích họ Ước-Hàn, tự nhiên biết rõ cái đường trong hầm kín đó; ngày trước đã lại lập cái cò-quan một cái k k n nhiệm không ai biết, thì cái kỳ toa đó, chỉ tho tay ra là lấy được ngay mà đem tặng cho kẻ khác, có khổ gì đâu. Vì thế nên nàng mới buông miệng khoe khoang, hứa với người ta như thế. Nhưng mà có một điều nàng ấy không nghĩ đến: Nếu như lại vào tay LÊ-CÁCH nữ-sĩ mà nữ-sĩ không vì nàng giả cái chủ nghĩa bí mật, thì sao? Nếu đó thì so với sự tình bạn ta mới rồi, giống như bạn; ấy còn có mấy phần sơ suất. (Còn nữa)

